

Programma workshop klimaatadaptatie

- Maarten Kleinhans: *verleden*
- Margo van den Brink: *toekomst*
- Intro van de opdracht
  - stemmen
  - Werkvorm ook in de klas
- Pauze
- In groepjes gevolgen klimaatadaptatiescenario's doorpraten
- Plenaire terugkoppeling

Op de waterlijn: ontstaan en toekomst van ons kustmoeras

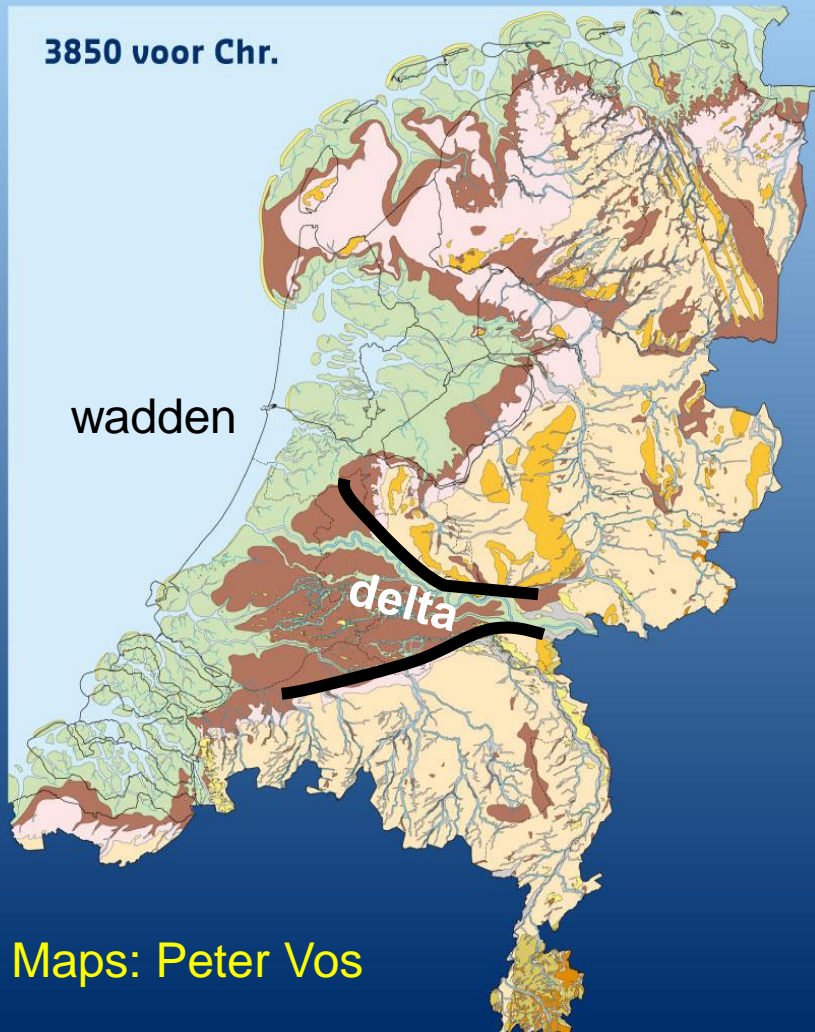
Prof. dr Maarten Kleinhans

Nederlandse archipel, lagune en laagland anno 2000

20 km

3850 voor Chr.

2750 voor Chr.

1500 voor Chr.

Maps: Peter Vos

1500 na Chr.

The Metronome

Utrecht University

Builders of "The Metronome" (2015)

Water, zand, slib en planten

Steven Weisscher

Groote Waard 1421-1424 'natuur' ramp

$>+3$ m

-2 m NAP

Klepduiker → bodemdaling tot lage eb

- 1000 jaar bodembeheer in Nederland
bodem daalt → waterstand omlaag → bodem daalt →

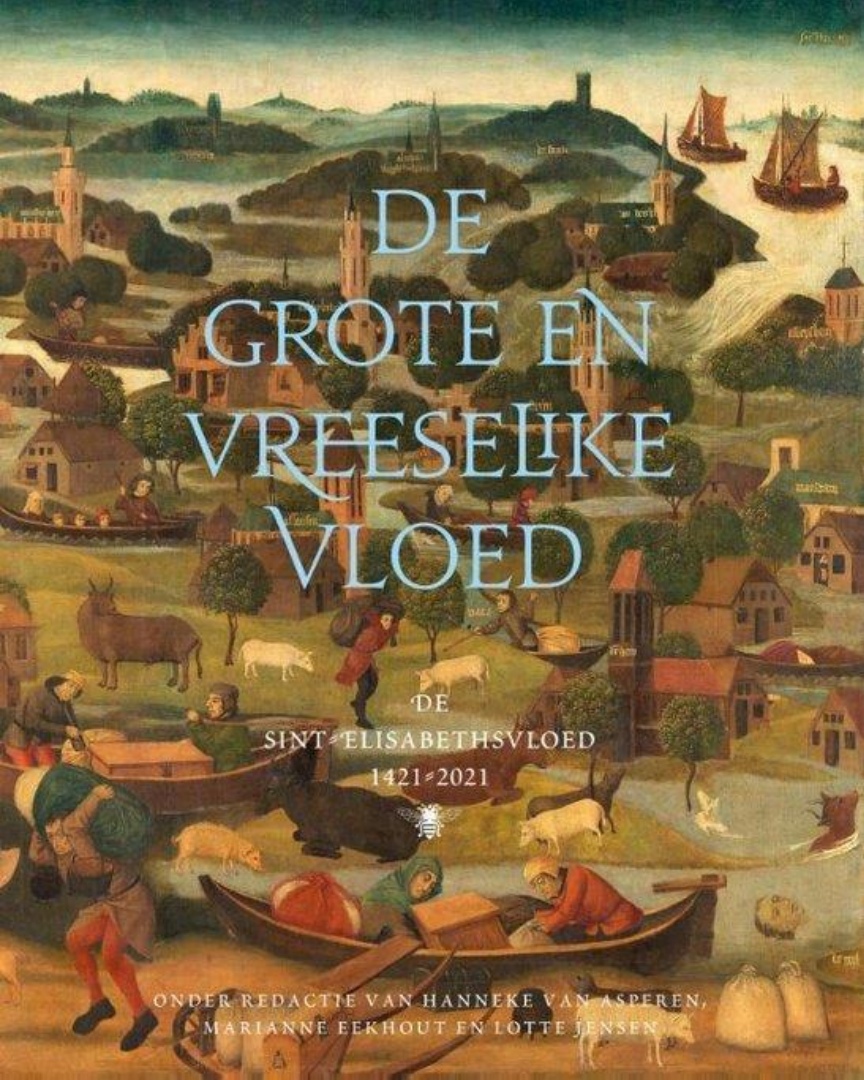

Rijndelta na 1421 (nu onmogelijk)

Natuurramp? Nee, ...

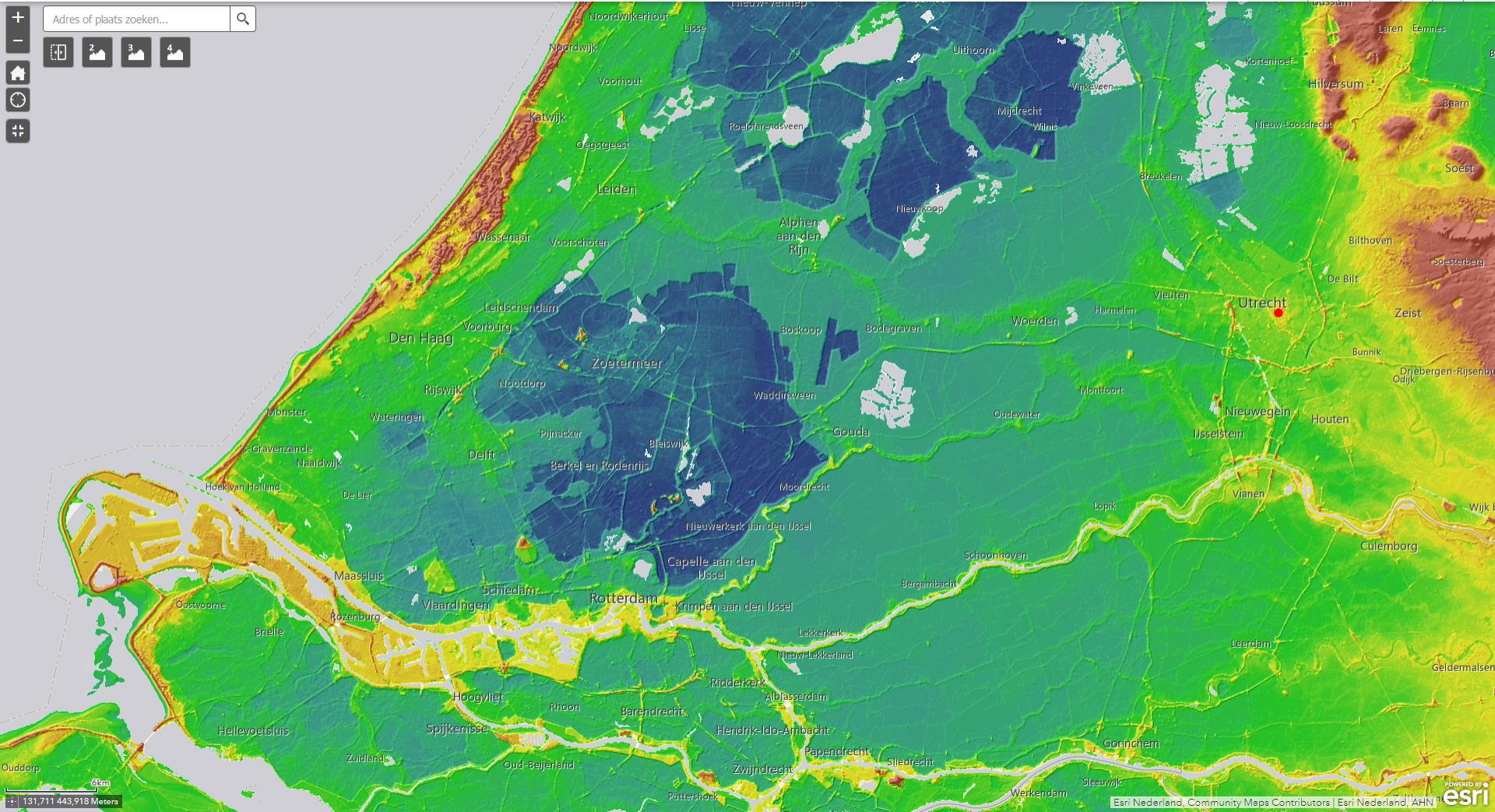

Nepnieuws!

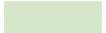

- Hanneke van Asperen, Marianne Eekhout en Lotte Jensen

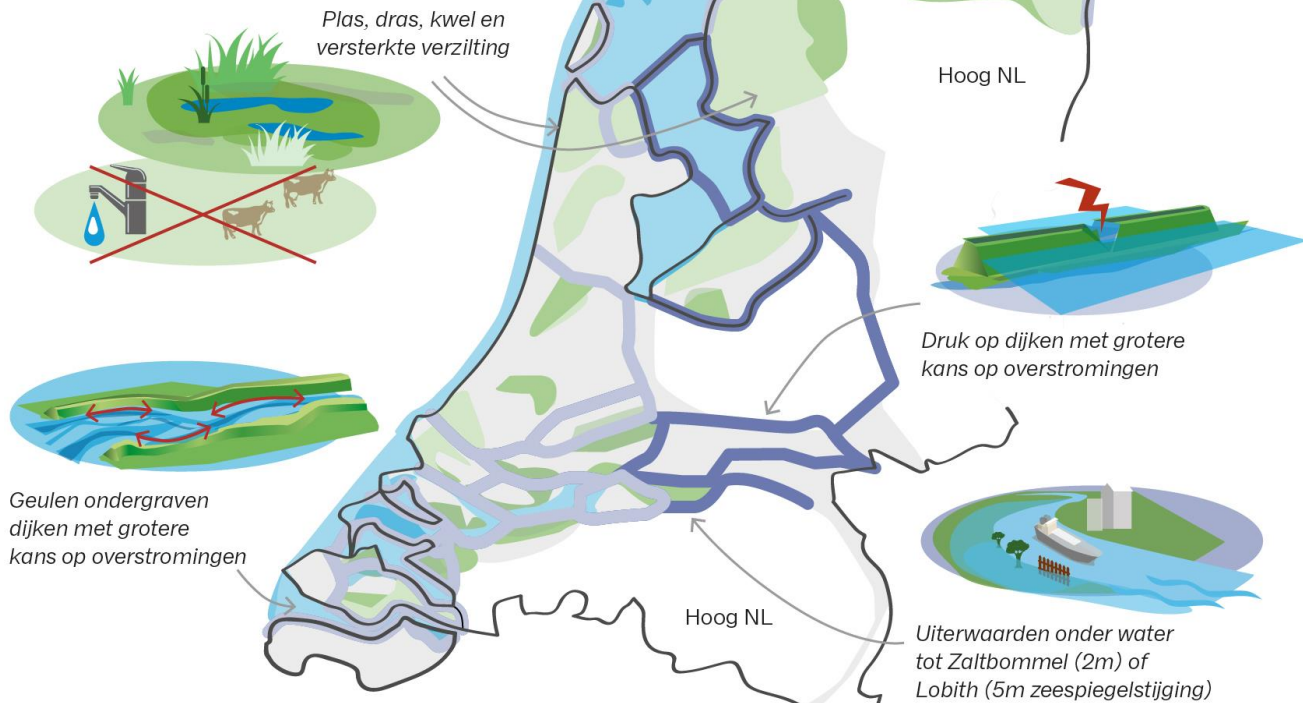
Adres of plaats zoeken...

1 2 3 4

Gevolgen zeespiegelstijging

	2m en meer	5m en meer
Druk op dijken		
Getijdengebied actiever		
Plas, dras, kwel en versterkte verzilting		

Rapport:

‘Wat wil de delta’
Leesbaar persbericht:

<https://www.uu.nl/nieuws/nl-laagland-bij-twee-en-vijf-meter-zeespiegelstijging>

Rapporten en kaarten:

<https://www.deltaprogramma.nl/documenten/publicaties/2022/04/01/wat-wil-de-delta-neogeografische-kaarten-van-het-nederlandse-laagland-in-een-toekomst-met-zeespiegelstijging>

<https://doi.org/10.24416/UU01-9IT858>

Conclusies

- Helft Nederland is kustmoeras met slappe ondergrond
  - Bodemdaling (incl. dijkdaling) → ander waterbeheer
  - Extreme neerslag → pompen of verzuipen
  - Extreme hoogwaters → meer ruimte voor bovenrivieren
  - Zoutindringing → Nieuwe Waterweg verondiepen?
- Rigoreuze keuzes mogelijk
  - Veenpolders: badkuipen met bodemdaling en CO₂ uitstoot: 'voorkeursscenario' of andere landbouw en geen bewoning?
  - Haven van Rotterdam: ingang voor zee en zout: verder verdiepen voor economie, of naar zee verplaatsen?
  - Klimaatmitigatie: technisch én/of biodiversiteit? Waar?